

Стефанцева Ю.П.

*студентка 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку адвокатури пов'язаний із широкими можливостями її оновлення у зв'язку із оновленням влади та становленням громадянського суспільства в Україні. Сьогодні адвокатура має шанс стати реальним, а не формальним правозахисним інститутом, який функціонує в інтересах суспільства. Це актуалізує пошук нових шляхів розвитку адвокатури та правових основ її діяльності

Проблему визначення шляхів розвитку адвокатури як об'єкту адміністративно-правового забезпечення у своїх працях досліджували Л. Б. Алексєєв, М. Ю. Барщевський, В. П. Божьєв, Т. В. Варфоломєєва, Д. П. Ватман, Ю. М. Грошевий, О. І. Жуковська, В. В. Леоненко, В. В. Медведчук, М. М. Михеєнко, О. Р. Михайленко, Г. М. Резник, С. Ф. Сафулько, О. Д. Святоцький та ін.

Сучасне правове забезпечення адвокатури розвивається в складних політичних, економічних та навіть культурних умовах. Так, уся правова система перебуває під пильною увагою громадськості, міжнародних спостерігачів та взагалі всієї світової спільноти. Повноцінне входження України до Європейського Союзу потребує імплементації європейського законодавства до вітчизняного правового поля, а дотримання прав і свобод людини і громадянина є невід'ємною частиною цього процесу. На цьому полі адвокатура повинна стати прикладом для всього суспільства.

На думку Є. Шкребеця, розвиток вітчизняної адвокатури має відбуватися за такими напрямками: модернізація вітчизняної правової системи у сфері діяльності адвокатури за рахунок імплементації міжнародних норм в українську правову базу; ухвалення Кримінального процесуального кодексу 2012 року вимагає перегляду всього процесуального законодавства у бік підвищення гарантій діяльності адвокатури, забезпечення та збереження гарантій незалежності адвокатів під час виконання своїх повноважень; вдосконалення корпоративних вітчизняних норм у бік формування самостійної, незалежної і єдиної системи адвокатських об'єднань України; поступове запровадження правової системи, подібної до європейських стандартів, з урахуванням побудови єдиної системи підготовки фахівців у сфері юриспруденції, які мали б можливість повноцінно використовувати свої дипломи у будь-якій країні Європейського Союзу; побудова матеріально-фінансової системи, спроможної в повному обсязі забезпечити професійну підготовку висококваліфікованих спеціалістів, здатних до саморозвитку та вдосконалення. (Шкребець Є. Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства щодо забезпечення діяльності адвокатури в Україні / Є. Шкребець // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 2. - С. 122-127.)

К. Коваль зазначає, що існує два можливих варіанти: еволюційний і революційний. Автор вважає, що основними напрямками розвитку інституту української адвокатури слід визнати: імплементацію міжнародних правових стандартів, що стосуються надання юридичної допомоги та діяльності інституту адвокатури, в українську правову систему; реформу процесуального законодавства, спрямовану на вдосконалення незалежності адвокатів, підвищення гарантій їх захищеності, забезпечення рівноправності сторін у судовому процесі та на стадії попереднього слідства; подальше реформування українського законодавства з метою формування самостійної, незалежної і єдиної системи адвокатських об'єднань України, діяльність якої регулюється здебільшого внутрішніми корпоративними нормами; подальше реформування українського законодавства з метою забезпечення діяльності українських адвокатів за кордоном та іноземних адвокатів на території України; створення нормативної бази, а також організаційного та матеріально-фінансового забезпечення обов'язкової професійної підготовки та перепідготовки українських адвокатів. Проте вибираючи стратегію розвитку української адвокатури, необхідно враховувати переваги і недоліки еволюційного і революційного шляху. Багато фактів говорять про перевагу еволюційного шляху. Річ у тому, що адвокатська корпорація існує не автономно від інших соціальних інститутів, наприклад, вона тісно

пов'язана із судовою системою. (Коваль К. Стратегія розвитку адвокатури України / К. Коваль // Юридична газета. – 2014. – № 24-25 (418-419) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://dega.ua/pdf/news/%E2%84%9624-25%20\(418-419\).pdf](http://dega.ua/pdf/news/%E2%84%9624-25%20(418-419).pdf))

З урахуванням міжнародних стандартів адвокатської діяльності для підвищення рівня вітчизняної адвокатури необхідно спрямувати зусилля на: підвищення правового рівня населення щодо усвідомлення потреби у висококваліфікованих адвокатах; визнання вітчизняних органів самоврядування адвокатів на міжнародній арені (інтеграція української адвокатської спільноти у світову адвокатську спільноту); компіляція вітчизняної правової системи з європейською правовою парадигмою; імплементація кращих здобутків міжнародних стандартів адвокатської діяльності у вітчизняну правову систему; запровадження постійної професійної підготовки шляхом проходження стажування у закордонних адвокатських об'єднаннях; розвиток зв'язків з об'єднаннями адвокатів інших розвинених держав для обміну досвідом роботи, спільного вирішення актуальних проблем адвокатури тощо; розширення співпраці між державними органами та органами самоврядування адвокатури з метою забезпечення гарантій незалежності адвокатури; розширення зовнішніх контактів, зокрема, з міжнародними правничими асоціаціями (IBA, CCBE, ABA); проведення конференцій, круглих столів та науково-практичних конференцій із залученням міжнародних фахівців; збільшення ролі органів самоврядування адвокатури в законодавстві; залучення відомих національних та закордонних науковців до обговорення проблем адвокатури і суспільства України та вироблення пропозицій щодо їх вирішення; розробка методичних рекомендацій адвокатам у сфері надання правової допомоги, захисту своїх професійних прав та інтересів та захисту від неправомірних дій представників державних органів. (Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 40 с.)

Т.Б. Вільчик, виходячи з основних позитивних тенденцій, виявлених при аналізі законодавства країн ЄС, пропонує закріпити у законодавстві низку положень, спрямованих на вдосконалення механізмів забезпечення незалежності адвокатів, підвищення гарантій їх захищеності, гарантування рівноправності сторін у судовому процесі і на стадії досудового розслідування: (а) прирівняти статус адвоката до статусу судді в частині кримінально-правової охорони його професійних прав та притягнення до відповідальності; (б) розширити процесуальні права адвоката шляхом встановлення можливості судового санкціонування отримання адвокатом відповіді на запит у випадках, якщо запитувані відомості містять інформацію із обмеженим доступом; (в) визначити порядок проведення та оформлення процедури опитування адвокатом осіб за їх згодою та отримання предметів і (або) документів; (г) встановити, що орган або посадові особи, які затримали адвоката або застосували до нього запобіжний захід, зобов'язані протягом однієї години з моменту затримання адвоката повідомити про це відповідну раду адвокатів регіону; (д) закріпити чітку процедуру інформування органів адвокатського самоврядування про можливе затримання адвоката; (е) визначити, що повідомлення про підозру адвоката у вчиненні кримінального правопорушення може бути здійснене виключно Генеральним прокурором України або його заступниками тощо. (Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – 40 с.)

Виходячи з аналізу шляхів розвитку адвокатури, запропонованих сучасними науковцями, можемо виділити декілька основних напрямків: 1) приведення законодавства України у відповідність до міжнародних та європейських стандартів; 2) приведення у відповідність окремих законодавчих актів України (переважно процесуального характеру); 3) вдосконалення гарантій діяльності адвокатури в Україні; 4) розширення правової бази праці українських адвокатів за кордоном та іноземних адвокатів в Україні; 5) розширення міжнародної співпраці адвокатур різних країн; 6) підвищення ролі адвокатури в суспільному житті шляхом залучення її до законопроектної роботи, суспільних обговорень тощо. Дані

заходи сприятимуть виведенню адвокатури України на міжнародний рівень та підвищенню її авторитету в українському суспільстві.

Тертичний Ю.А.

*студент 5-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

НОВІ АСПЕКТИ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

У зв'язку із взяттям курсу на активне реформування законодавства України, в нашій державі розпочався так званий «процес реанімації», який має за мету вивести Україну з політико-правової та соціально-економічної кризи, що охопила її в останні роки.

Однією з таких реформ, яка була закріплена на конституційному рівні, стала реформа правосуддя. Відповідні зміни були законодавцем закріплені у Законі України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року.

Даний Закон серед безлічі внесених суттєвих положень особливо звертає особливу увагу на те, що вперше закріплюються конституційні основи діяльності інституту адвокатури.

Законодавець присвятив адвокатурі окрему статтю під номером 131-². В ній він визначає основне завдання, з метою якого і створюється даний правозахисний орган. Відповідно адвокатура створюється для надання професійної правничої допомоги в Україні. Частина друга цієї статті передбачає положення про гарантування незалежності адвокатури.

Крім цього, законодавець у частині третій закріпив те, що засади організації і діяльності адвокатури, а також здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом. Ним відповідно є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року.

Але однією з найголовніших та найвагоміших змін, які була запроваджені конституційними змінами, стало запровадження «адвокатської монополії». Відповідно до частини четвертої цієї статті представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення здійснюється виключно адвокатом (Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02 червня 2016 р. №1401-VIII //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2016. – № 28. – ст.532).

Проте законодавець закріпив також і винятки з правил, які можуть існувати на практиці, коли виключне представництво адвокатом інтересів інших осіб не буде застосовуватись. Ці винятки стосуються представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена.

Особливу увагу тут привертає поняття «малозначних спорів». Оскільки законодавець його не розтлумачив, то це на практиці може викликати певні труднощі. Однак, з метою врегулювання даного питання вже внесено у Верховну Раду України Законопроект № 5221 під назвою «Проект Закону про внесення змін до статті 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо малозначних спорів у судах» від 4 жовтня 2016 року. Відповідно до нього малозначним спором потрібно вважати будь-який немайновий спір, а також майновий спір, якщо ціна позову не перевищує одного мільйону гривень (Проект Закону про внесення змін до статті 10 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 5221 від 4 жовтня 2016 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/-webproc4_1?pf3511=60174).

Дане формулювання вже викликало безліч дискусій в парламентських кулуарах. З одного боку, прихильники Законопроекту говорять, що дане положення сприятиме доступу осіб до правосуддя. З іншого ж боку, противники впевнені, що ці зміни необхідні, але в дещо іншому формулюванні. Вони пропонують значно знизити граничний рівень ціни позову у майнових спорах (наприклад, до рівня 100 тисяч гривень) та не відносити абсолютно всі немайнові спори до малозначних, а лише деякі виключні справи. Думка опонентів є доволі цікавою, а тому з нею можна погодитись, проте, потрібно тоді спрямувати зусилля на врегулювання питання вибіркового віднесення немайнових спорів у категорію малозначних.